ئەخمەت تۇردى ئەسەرلىرى

دەۋر ساداسى

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

ئەخمەت تۇردى ئەسەرلىرى

دەۋر سادasi

(ئەدەبىي ئويلار ۋە ئەسلىمىلەر)

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

艾海提·吐尔迪作品集:时代召唤:(文学探索与回忆):维吾尔文/艾海提·吐尔迪著. —乌鲁木齐:新疆青少年出版社,2009.5
ISBN978— 7—5371—6838—0

Ⅰ.艾… Ⅱ.艾… Ⅲ.文学创作—青少年读物—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I04—49

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2009)第 078132 号

责任编辑:尼加提·穆合力斯
责任校对:依巴达提·亚森
封面设计:阿里甫·夏

艾海提·吐尔迪作品集
时代召唤(维吾尔文)
(文学探索与回忆)
艾海提·吐尔迪 著

新 疆 青 少 年 出 版 社 出 版
(乌鲁木齐市胜利路二巷 1 号 邮编:830049)
新 疆 新 华 书 店 发 行
新 疆 新 华 印 刷 厂 印 刷
850×1168 毫米 32 开本 9.75 印张
2009 年 5 月第 1 版 2009 年 5 月第 1 次印刷
印数:1—2000

ISBN978—7—5371—6838—0 定价:20.00 元
如有印刷装订问题请直接同出版社调换

مەسئۇل مۇھەررىرى : نىجات مۇخلىس
مەسئۇل كوررېكتورى : ئىبادەت ياسىن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : غالىب شاھ

ئەخەت تۇردى ئەسەرلىرى

دەۋر ساداسى

(ئەدەبىي ئوبزورلار ۋە ئەسلىمىلەر)

ئاپتورى :ئەخەت تۇردى

*

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 2 - كوچا 1 - قورۇ، پ : 830049)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى :1168×850مم، 32 كەسلەم، باسما تاۋىقى : 9.75
2009 - يىل 5 - ئاي 1 - نەشرى
2009 - يىل 5 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ISBN978-7-5371-6838-0
سانى : 1-2000
باھاسى : 20.00 يۈەن
بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

نەشرىياتتىن

ئەخەت تۇردى — دەۋرىمىزدىكى ئۇيغۇر پروزىچىلىقىنىڭ تەرەققىياتىغا، گۈللەپ ياشناش ۋەزىيىتىگە مۇھىم تۆھپە قوشقان ۋەكىللىك خاراكتېردىكى داڭلىق يازغۇچىلىرىمىزنىڭ بىرى. ئۇ ئۆزىنىڭ 50 يىللىق ئەدەبىي ئىجادىيەت ھاياتىدا پروزىچىلىقنىڭ ھېكايە، پوۋېست، رومان قاتارلىق ھەممە ساھەسىدە قەلەم تەۋرىتىپ، ھەممە ساھەسىدە بىر تۈركۈم نادىر ئەسەرلەرنى يارىتىپ، ئوقۇرمەنلەر قەلبىدە ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدە خېلى زور تەسىر قوزغىدى.

يازغۇچى 1940-يىل 11-ئاينىڭ 20-كۈنى قەشقەر شەھىرىدە تۇغۇلغان. 1949-يىلىدىن 1959-يىلىغىچە باشلانغۇچ، ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان. 1959-يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەن. 1964-يىلى 8-ئايدا ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە تەقسىم قىلىنىپ، «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن، كېيىن ژۇرنالنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى بولغان. 1989-يىلى 1-ئايدىن باشلاپ كەسپىي يازغۇچىلىققا تەكلىپ قىلىنىپ، 2000-يىلى 12-ئايدا دەم ئېلىشقا چىققۇچە شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ كەسپىي يازغۇچىسى بولغان. ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلار ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى، مەملىكەتلىك ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە مۇقام ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، دۆلەتلىك

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

بىرىنچى دەرىجىلىك يازغۇچى، شىنجاڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسى-
تېتى فىلولوگىيە ئىنستىتۇتىنىڭ پەخرىي پروفېسسورى.

ئەخەت تۇردىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت هاياتى 1958 - يىلى «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان «گۆرۈچ» ناملىق هېكايىسى بىلەن باشلانغان. شۇنىڭدىن تارتىپ 1960 - يىللارنىڭ ئوتتۇرى-لىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇ «هاياتنىڭ باشلىنىشى»، «دەشتكە باهار كەلدى»، «كۈرەش داۋام قىلىدۇ»، «ئازاد زامانەمدىن ئايلىناي»، «بىزنىڭ ئەۋلاد» قاتارلىق بىر قىسىم هېكايىلەرنى يېزىپ، شۇ دەۋر رېئاللىقىنى خېلى جانلىق ئەكس ئەتتۈرگەن هەم كۆزگە كۆرۈنۈشكە باشلىغان. 1970 - يىللارنىڭ ئاخىرلى-رىدىن باشلاپ ئەخەت تۇردىنىڭ پروزا ئىجادىيىتى يېڭى بىر باسقۇچقا قەدەم قويدى. بۇ مەزگىللەردە ئۇ «يالقۇنلۇق ياش-لىق»، «مەرهابا، باغۇەن»، «مەهبۇس قىزى» قاتارلىق هېكا-يىلەرنى يېزىش ئاساسىدا پوۋېست ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللى-نىپ، «قىيانلىق دەريا»، «ئەلۋىدا، كۆز يېشىم» قاتارلىق پوۋېستلارنى ئېلان قىلىپ، بۇ جەهەتتىمۇ كۆرۈنەرلىك نەتىجى-لەرگە ئېرىشتى. ئۇنىڭ پوۋېست ئىجادىيىتى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ هېكايە ئىجادىيىتىدىن رومان ئىجادىيىتىگە ئۆتۈشتىكى ئۆتكۈنچى ئىجادىيىتى بولۇپ قالدى. ئۇ 1980 - يىللارنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ رومان ئىجادىيىتىگە كىرىشىپ، 1989 - يىلى تۇنجى رومانى — «ئۇنتۇلغان كىشىلەر»نى ئوقۇرمەنلەر بىلەن يۈز كۆ-رۈشتۈردى. بۇ رومان ئۆزىنىڭ كۆپ تەرەپلىمە قىممىتى ۋە يۇقىرى مۇۋەپپەقىيىتى بىلەن كىشىلەر ئارىسىدا ۋە ئەدەبىيات ساهەسىدە زور تەسىر قوزغىدى، شۇنداقلا ئۇنىڭ رومان ئىجادى-يىتى ئۈچۈن پۇختا ئاساس بولۇپ قالدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئاساسلىق كۈچىنى رومان ئىجادىيىتىگە قارىتىپ، كەينى - كەي-نىدىن «هايات شۇنداق»، «سەرسان روھ»، «بەختسىز سەئىدد-يە»، «قاباهەت» قاتارلىق رومانلارنى يېزىپ جامائەتچىلىك بى-

لەن يۈز كۆرۈشتۈردى . ئەگەر بىز «خەيرخوش ، توققۇز كۈنلۈك ماكان» ، «ئەلۋىدا ، كۆز يېشىم» ناملىق ئەسەرلەرنى ئۇنىڭ ھېكايە ۋە پوۋېست ئىجادىيىتىدىكى بىر پەللە دېسەك ، ئۇنداقتا «سەرسان روھ» ، «بەختسىز سەئىدىيە» ، «قاباھەت» رومانلىرى ئۇنىڭ رومان ئىجادىيىتىدىكى نەتىجىسىگە ۋەكىللىك قىلالايدىغان نادىر ئەسەردۇر .

يازغۇچىنىڭ تۇنجى پوۋېستى «قىيانلىق دەريا» 1985 ـ يىلى مەملىكەتلىك 2 ـ نۆۋەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتىنى باھالاشتا «مۇنەۋۋەر پوۋېست» مۇكاپاتىغا ئېرىشكەندىن كېيىن ، ئۇنىڭ بىر قىسىم ھېكايىلىرى ، بولۇپمۇ «ئۇنتۇلغان كىشىلەر» ، «ھايات شۇنداق» ، «سەرسان روھ» ، «بەختسىز سەئىدىيە» قاتارلىق رومانلىرى كەينى ـ كەينىدىن «جۇڭگو كىتاب مۇكاپاتى» ، «تۇلپار ئەدەبىيات مۇكاپاتى» ، «تەڭرىتاغ ئەدەبىيات ـ سەنئەت مۇكاپاتى» ... قاتارلىق مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك مۇكاپاتلارغا ئېرىشىپ زور شەرەپ قۇچتى . ئۇنىڭ بىر تۈركۈم ھېكايە ـ پوۋېستلىرى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغاندىن سىرت ، «سىناق مەيدانىدىكى لەتىپە» ، «خەيرخوش ، توققۇز كۈنلۈك ماكان» قاتارلىق نادىر ھېكايىلىرى چەت ئەل تىلىغا تەرجىمە قىلىنىپ ، «چەت ئەل يازغۇچىلىرىنىڭ ھېكايىلىرى» ناملىق توپلام بىلەن «پەرۋاز» ناملىق مەجمۇئەلەردە ئېلان قىلىندى .

بۇ قېتىم نەشرىياتىمىز دۆلەت قۇرۇلغانلىقىنىڭ 60 يىللىقىغا سوۋغا قىلىش ۋە ئەخەت تۇردى ئىجادىيىتىنىڭ 50 يىللىقىنى خاتىرىلەش يۈزىسىدىن يازغۇچىنىڭ بارلىق ئەسەرلىرىنى 10 توم قىلىپ نەشر قىلدۇق . بىز ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەنلەرگە سۇنۇلغان بۇ 10 توملۇق ئەسەر يازغۇچى ئەخەت تۇردىنىڭ تارىخ ۋە رېئاللىق ھەققىدىكى 50 يىلدىن بۇيانقى جاپالىق ئىزدىنىشلىرىنىڭ مەھسۇلى . ئۇ ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئىجادىيىتىدە كىشىلەرنىڭ

ئىجتىمائىي رېئاللىق بىلەن بولغان ئوخشاشمىغان مۇناسىۋەت ـ ئالاقىلىرىنى، جۈملىدىن ئۇلارنىڭ باي ۋە مۇرەككەپ روھىي دۇنياسىنى تىپىك ۋە ماھىيەتلىك بولغان تۇرمۇش كۆرۈنۈشلىرى ئىچىدە ئوبرازلىق يارىتىشتەك ئىجادىيەت ئالاھىدىلىكىنى گەۋدىلەندۈرۈپ، ئۆزىگە خاس بەدىئىي ئۇسلۇب ياراتقان. ئۇ تەسۋىرلىگەن پېرسوناژلارنىڭ كۆپىنچىسىدە زاماندىشلىرىمىزنىڭ مەنىۋى قىياپەتلىرى تەبىئىي ۋە ئېنىق ئىچىپ بېرىلىپ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تىپىك مىللىي خاراكتېرى خېلى روشەن ئەكس ئەتكەن. بۇ خىل تىپىك خاراكتېر يازغۇچىنىڭ ئىدىيىۋى ھېسسىياتى، جەمئىيەت ۋە تۇرمۇش ھەققىدىكى ئالاھىدە كۆزقاراشلىرى، شۇنىڭدەك ئۆزگىچە ئىجادىيەت ئۇسۇلى ئارقىلىق سەنئەت يۈكسەكلىكىگە كۆتۈرۈلگەن. شۇڭا ئۇ كىشىلەرگە ئۆزگىچە بىر خىل ئېستېتىكىلىق زوق بېغىشلايدۇ، كىشىنى ھايات گۈزەللىكىدىن، شۇنداقلا تەبىئەت گۈزەللىكىدىن سۆيۈندۈرىدۇ.

قىسقىسى، ئەخەت تۇردى دەۋر قىياپىتىنى ئىجابىي ۋە سەلبىي ياقتىن يورۇتقان، تۇرمۇش پۇرىقى كۈچلۈك، زىددىيەت-توقۇنۇشلىرى كەسكىن، پېرسوناژلىرى ئۆزىگە خاس خاراكتېرگە ئىگە، تىلى تاتلىق بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى بىلەن يېڭى دەۋر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىغا، جۈملىدىن ئۇنىڭ رومانچىلىق ساھەسىگە مۇناسىپ تۆھپىلەرنى قوشقان تۆھپىكار يازغۇچىدۇر.

بىز ئاخىرىدا، ھۆرمەتلىك ئەدىبنىڭ تېنىگە سالامەتلىك، قەلىمىگە تېخىمۇ زور بەرىكەت تىلەيمىز!

2009 ـ يىل، مارت.

مۇندەرىجە

تۇرمۇش ۋە يازغۇچى 1
دەۋر ساداسى 13
تۇنجى ھېكايىدىن مۇھەررىرلىككىچە 33
«ھايات شۇندىداق» رومانىنى ئېلان قىلىنىشىنىڭ ئالدى-كەينىدە 41
ئەدەبىي ئىجادىيەت توغرىسىدا ئويلىغانلىرىم 53
ئىككى پارچە خەت 65
ئەجدادتىن ئەۋلادقىچە 72
ئىجادىيەت ھەققىدە قىسقىچە پاراڭ 80
سېرىنگوللۇك ھويلىدىكى سېغىنىش 88
ھەج سەپىرىدە تۇغۇلغان ئويلار 119
سىز قويغان قەلەمنى مىڭلار قولىغا ئالىدۇ 134
تارىخ ۋە چىنلىق 158
ئەل سۆيگەن ئەدىب 169
«تاختا كۆۋرۈك» بويىدا تۇغۇلغان ئويلار 179
تارىم ۋادىسىدىن ئەرەفات تاغلىرىغىچە 192
«قاباھەت»نى قانداق يازدىم 263
بارلىقىنى خەلققە بېغىشلاش — ئەدىبلەرنىڭ بۇرچى ··· 272
يازغۇچىنىڭ ۋەزىپىسى ئادەملەرنى يېڭى نەزەر بىلەن كۆرۈشتىن 295

تۇرمۇش ۋە يازغۇچى

تۇرمۇش بولمىسا ، ئەدەبىيات بولمايتتى ، تۇرمۇش ئۇنىڭ تۇپرىقى ، بۇلىقى . تۇرمۇشتىن ئايرىلغان يازغۇچى سۇدىن ئايرىلغان بېلىققا ئوخشاپ قالىدۇ . نەزەرىيە جەھەتتە بۇ گەپلەرنى ھەممىمىز ئېتىراپ قىلىمىز ، ئەمما بۇنى ھەقىقىي چۈشىنىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن يازغۇچىدا تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيىدىغان ھېسسىيات ۋە روھ بولۇشى كېرەك . يازغۇچى بولغان كىشى تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيمىسە ، چۈشەنمىسە ، سېلىشتۇرمىسا ھەرگىزمۇ ئۇنىڭدىن چاقناپ تۇرغان نەرسىلەرنى كۆرەلمەيدۇ ، باشقىلار ھېس قىلالمىغان سىر - ھېكمەتلەرنى تاپالمايدۇ . مەسىلەن ، بىر دېھقان ياكى ئىشچى ئۆزى تەئەللۇق بولغان يېزا ياكى زاۋۇتتا ئۆمۈر بويى ئىشلەيدۇ ، ئۇ يەرنى ھەممە كىشىدىن بەك بىلىدۇ ، چۈشىنىدۇ ، ئەمما ئۇ ھەرگىزمۇ يازغۇچى بولالمايدۇ ۋە شۇ يەر توغرىسىدا بەدىئىي ئەسەر يازالمايدۇ . سەۋەب ، ئۇ پەقەت ئۆزى تۇرغان يەردىن باشقا يەرنى بىلمەيدۇ ، ئۇنىڭدا سېلىشتۇرۇش ، چۈشىنىش ، پەرق ئېتىش ئىقتىدارى يوق . شۇڭا ، تۇرمۇشتىكى نۇرغۇن قاتلام ۋە ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى پەرق ۋە ئۆزگىرىشلەرنى سېزەلمەيدۇ . جومۇلاڭما چوققىسى تىبەتلىكلەرگە بەكلا تونۇش ئىدى . ئەمما ، جومۇلاڭما چوققىسىنىڭ دۇنيادىكى ئەڭ ئېگىز چوققا ئىكەنلىكىنى ئەنگلىيىلىكلەر تاپتى . چۈنكى ، ئۇلار بۇ چوققىنى نۇرغۇن چوققىلار بىلەن سېلىشتۇردى ، تەكشۈردى . شۇڭا ، بۇ تۆھپە ئۇلارغا مەنسۇپ بولدى . دېمەك ، تۇرمۇش ھەممە يەردە مەۋجۇت ، يازغۇچىنىڭ ئۆزى ۋە ئائىلىسىمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر تۇرمۇش . بۇ يەردىكى گەپ ئۇنى چۈشىنىش ، ئىگىلەش ۋە

سېلىشتۇرۇش ، شۇ ئارقىلىق ئۇنىڭدىن باشقىلار كۆرەلمىگەن ، ھېس قىلالمىغان نەرسىلەرنى تېپىپ چىقىپ ، ئاشۇ تۇرمۇشنىڭ ئوبرازلىق ئىنكاسىنى يارىتىش كېرەك .

مېنىڭچە ، يازغۇچى — شائىرنىڭ ئىككى ئۇستازى بولىدۇ : بىرى ، تۇرمۇش ؛ يەنە بىرى ئۆزى . بىز بەزى چاغلاردا : «پالانى مېنىڭ ئۇستازىم ئىدى» دېگەندەك سۆزلەرنى قىلىمىز . بۇ ، پەقەت بىزنىڭ شۇ كىشىگە بولغان ھۆرمىتىمىز ، خالاس ! چۈنكى ، دۇنيادا ئىككى نەرسىنى تەربىيىلەپ يېتىشتۇرگىلى بولمايدۇ : بىرى ، داھىي ؛ يەنە بىرى ، يازغۇچى . بۇنىڭ مۇھىم سەۋەبى ، ئادەم مۇرەككەپ ، ئۆزگىرىشچان بولىدۇ . ئۇنى مەلۇم كىشى ياكى گۇرۇھنىڭ مۇددىئاسى ھەم ئۆلچىمى بويىچە تەربىيىلەپ چىققىلى بولمايدۇ . يازغۇچى بولۇشتىمۇ دەرس قىلىپ ئۆتكۈدەك سىر ۋە مەخپىيەتلىك يوق . پەقەت تۇرمۇش ئۇنى تەربىيىلەيدۇ ، بېيىتىدۇ . ئۆزى بولسا تىرىشىپ ئۆگىنىپ ، ئىزدىنىش ئىچىدە ئەقىل تاپىدۇ . يازغۇچى رەڭگارەڭ ئىجتىمائىي ھاياتتىن ئۆزىگە چوڭقۇر تەسىر قىلغان نەرسىلەرنى ئالىدۇ ، ئۇنى كۆزىتىدۇ ، تاللايدۇ ، تاۋلايدۇ .

مېنىڭ ئىجادىيەت تەجرىبەمدىن قارىغاندا ، يازغۇچى ئۈچۈن بىۋاسىتە تەسىرات ئىنتايىن مۇھىم ، ئۇ يازغۇچىدا كۈچلۈك ئىجادىي ھاياجان قوزغىيالايدۇ ، ئۇنى ئارام تاپقۇزماي ، يېزىپ تۈگەتمىگىچە بولدى قىلغۇزمايدۇ . مېنىڭ ھېكايىلىرىمدىن «سىناق مەيدانىدىكى لەتىپە» ، «خەير ـ خوش ، توققۇز كۈنلۈك ماكان» ؛ رومانلىرىمدىن «ئاي يامغۇرى» ، «سەرسان روھ» قاتارلىقلار ئەنە شۇنداق بىۋاسىتە ، چوڭقۇر تەسىراتنىڭ مەھسۇلى . چەت ئەل يازغۇچىلىرىدىمۇ بۇنداق ئەھۋال مەۋجۇت . ل . تولىستوي «تىرىلىش» رومانىنى يېزىشقا ئون ئىككى يىل ۋاقىت سەرپ قىلغان . بۇنىڭ سەۋەبى ، ئەسەرنىڭ باش تېمىسى ، ئاساسىي ۋەقەلىكىنى تولىستوينىڭ ئۆيىگە مېھمان بولۇپ كەلگەن دوستى ئاناتولى

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

كورىن ئېيتىپ بەرگەن . يەنى ئۆزىنىڭ خىزمەت دائىرىسىدە يولۇققان روچاللى ئىسىملىك بىر ئايالنىڭ تۇرمۇش تارىخىنى سۆزلەپ بەرگەن . دىمەك ، ئەسەرنىڭ باش تېمىسى ، ۋەقەلىكى تولىستوينىڭ بىۋاستە كۆزىتىشىدىن ھاسىل بولمىغاچقا ، خېلى مەزگىلگىچە ئۇنىڭدا ئىجادىي ھاياجان پەيدا بولمىغان . شۇڭا ، يازغۇچى ئۇزۇن ۋاقىتلىق تەسەۋۋۇر ھەم كۆزىتىش جەريانىنى باشتىن كەچۈرگەن . ۋەھالەنكى ، تولىستوينىڭ «ھاجى مۇراد» نى يېزىشقا تۇرتكە بولغان تۇرمۇش تەسىراتى بولسا ئۇنىڭ بىۋاستە ئۆز بېشىدىن ئۆتكەچكە ، ئۇنى تېز ۋە ئوڭۇشلۇق يېزىپ چىققان .

تۇرمۇشنىڭ ئۆزى بىر سىر ، ئەمما يازغۇچىدا ئۇنى ئاچىمەن دەيدىغان يۈكسەك بىر جاسارەت بولۇشى كېرەك . بۇنىڭ ئۈچۈن ، بىرىنچىدىن ، تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيۈشى ، تۇرمۇشقا كەڭ قۇچاق ئېچىشى لازىم ؛ ئىككىنچىدىن ، تۇرمۇشنى قانداقتۇر قاراڭغۇ تەرەپ ، يورۇق تەرەپ دەپ ئايرىپ يۈرمەي ، ئومۇميۈزلۈك كۆزىتىشى كېرەك . تۇرمۇشنىڭ مەيلى قاراڭغۇ تەرىپى ياكى يورۇق تەرىپى بولسۇن ، پەقەت خەلقنىڭ دەرد - ھالىغا مۇناسىۋەتلىك بولسىلا ، يازغۇچى ئۇلارنى كۆرۈشى ، ھەرگىزمۇ ئۆزىنى چەتكە ئالماسلىقى كېرەك . يازغۇچىنىڭ ۋىجدانى تۇرمۇشنىڭ تارازىسى بولۇشى لازىم . ئۇنىڭ خەلققە ، تارىخقا ، مىللەتكە بولغان سەمىمىيىتى تۇرمۇشقا بولغان سەمىمىيىتىدە ئەكس ئېتىدۇ . سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى يازغۇچىسى ئوۋېچكىن پۇتۇنلەي يېزا تېمىسىدا ھېكايە ، ئوچېرك يازغان ئەدىب . ئۇ تۇرمۇش چىنلىقىنى يازغاچقا ، ئۇنىڭ ئوتتۇرىغا قويغان مەسىلىلىرى ئەينى ۋاقىتتىكى سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ يېزا سىياسەتلىرىنى تەڭشىشىدە تۈرتكىلىك رول ئوينىغان . دىمەك ، دېھقانلارنىڭ دەرد - ئەھۋالى مەركەزگە سەنئەت شەكلى بىلەن يەتكەن . لۇشۈننىڭ «AQ نىڭ ھەقىقىي تەرجىمھالى» ئەنە شۇنداق تۇرمۇشقا ، رېئاللىققا بولغان سادىقلىقنىڭ مەھسۇلى . «AQ»

چوڭ بىر تىپ . ئۇنىڭدا پۈتۈن بىر مىللەتنىڭ خاراكتېرى بىر پېرسوناژ ئۈستىدە ئومۇملاشتۇرۇلغان . شۇڭا ، لۇشۈنمۇ «AQ ئېپادىلىگەن روھىي غالىبىيەتچىلىك ئومۇمىي خەلق تەبىئىتىدىكى نەرسە » دەپ ئاتىغان . دېمەك ، يازغۇچىنىڭ يۈرەك تارىنى تىترىتىدىغىنى يەنىلا ئىجتىمائىي نۇقسانلار .

ۋەھالەنكى ، يازغۇچى ئۈچۈن تۇرمۇشنى ئۆگىنىشلا كۇپايە قىلمايدۇ ، يەنە تۇرمۇشنى پىششىق بىلىشلا ياخشى ئەسەر مەيدانغا كېلىدۇ دېگىلى بولمايدۇ . تۇرمۇشنى بىلگەندىن كېيىن ئۇنى يىغىنچاقلاش ، تاللاش ۋە تاۋلاش مەسىلىسى كېلىپ چىقىدۇ . كىشىلىك تۇرمۇش ناھايىتى كەڭ ھەم رەڭمۇرەڭ بولىدۇ . يازغۇچى بۇلارنى كۆزىتىشكە ، ئىزدەشكە ، تونۇشقا تىرىشىدۇ ھەم شۇنداق قىلىشى كېرەك . ئەمما ، بارلىق تۇرمۇش ھادىسىلىرىنىڭ ھەممىسىنى قارىقويۇق ئىپادىلەش بىلەن تۇرمۇش ماھىيىتىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بەرگىلى بولمايدۇ . يازغۇچى كىشىلەرنىڭ روھىي ماھىيىتىنى ئەكس ئەتتۈرۈشتە كەڭ ھەم رەڭمۇرەڭ تۇرمۇشقا قارىتا رەتلەش ھەم تاللاش ئېلىپ بارىدۇ . يازغۇچىنىڭ سەنئەت ئىقتىدارى كىشىلەرنىڭ مۇرەككەپ ، باي ، رەڭگارەڭ تۇرمۇشىدىن ئەڭ ماھىيەتلىك تەرەپلەرنى ماھىرلىق بىلەن تېپىپ چىقىپ ، چوڭقۇر كۆرسىتىپ بېرەلىشىدە ئىپادىلىنىدۇ .

بالزاك : «يازغۇچى ئۆزىنىڭ ئېھتىياجى قانغۇچە بىرسىنىڭ قول - پۇتىنى ، يەنە بىرسىنىڭ كۆكرەك - يەلكىسىنى ئېلىپ ، بەدىئىي تەسەۋۋۇرغا تايىنىپ تىپ يارىتىدۇ » دېگەن . مانا شۇنداق بولغاچقا ، يازغۇچى ياراتقان تىپ تۇرمۇشتىن بىر بالداق يۇقىرى ھەم يارقىن تۇرىدۇ . شۇڭا ، ئۇ بېلىنىسكى ئېيتقاندەك : «ناتونۇش بولغان تونۇش ئادەم» بولالايدۇ . دېمەك ، يازغۇچى تۇرمۇشتىن ئۆگەنگەنلىرى ، كۆزەتكەنلىرى ۋە تۇرمۇش جۇغلانمىلىرىنى رەتلەپ ، تاللاپ ، بىرىكتۈرۈپ ، ئۆزىنىڭ غايىۋى ئوبرازىنى — بەدىئىي تىپىنى يارىتىدۇ . چېخوفنىڭ «غىلاپ بەندىسى» دىكى

بىلكوف ئوبرازى داڭلىق تىپ. چېخوف بۇ تىپنى يارىتىشتا تۇر-مۇشتىكى ئوخشاشلىق بىلەن قارىمۇ قارشىلىقتىن ئىبارەت ئىككى تەرەپنى بىرلەشتۈرۈشتىن پايدىلىنىپ، ئوبرازنى ھەم جانلىق، ھەم كۆپ قىرلىق شەخسكە ئايلاندۇرغان. بىلكوفنىڭ خاراكتېرىدە، بىر تەرەپتىن، كونىلىقنى قوغدايدىغان، توخۇ يۈرەك، ھەممىلا نەرسىنى نىقابلاشقا، يوشۇرۇشقا ئامراق خۇسۇسىيەتلەر ئىپادىلەنسە، يەنە بىر تەرەپتىن، ھەممىلا ئىشقا چېپىلىپ، كىشىلەرنى نازارەت قىلىدىغان ئىدىيە ھەم مەدەنىيەت ژاندارمىلىق خۇسۇسىيەت نامايان بولىدۇ. يازغۇچى ئۇنىڭ خاراكتېرىدىكى بۇ خىل ئىككى تەرەپلىمىلىكنى رېئال تۇرمۇشتىكى نۇرغۇنلىغان پروتوتىپلاردىن يىغىۋالغان.

يۇقىرىدا، تۇرمۇشنى بىلىش بىلەنلا يازغۇچى بولغىلى بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا ئېيتقاندۇق. ئۇنداقتا، يازغۇچى بولۇش ئۈچۈن قانداق شەرتلەر بولۇشى كېرەك؟ مېنىڭچە، ھەقىقىي يازغۇچى بولۇش ئۈچۈن ئۈچ شەرت بولۇشى كېرەك: بىرى، تالانت؛ بىرى، جۈرئەت؛ يەنە بىرى، بىلىم.

مانا مۇشۇ ئۈچ ئامىلنىڭ بىرىكىشىدىن ھەقىقىي يازغۇچى بارلىققا كېلىدۇ. ۋەھالەنكى، ھازىر بەزىلەردە، جۈملىدىن مەندىمۇ بۇ ئۈچ نەرسە تولۇق ئەمەس. بەزى ئادەملەر ئۆمۈر بويى قەلەم بىلەن ھەپىلىشىپ، نۇرغۇن نەرسىلەرنى يازىدۇ، ئەمما ئاخىرقى ھېسابتا يازغۇچى بولالماي ئارمان بىلەن ئۆتۈپ كېتىدۇ. چۈنكى، ئۇنىڭدا تالانت يوق. بۇرۇن بىز تالانتنىڭ تۇغما بولىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلمايتتۇق، لېكىن ھازىر ئىلىم - پەن ئېتىراپ قىلىدۇ. مۇبادا، تۇغما تالانت دېگەن نەرسە بولمىسا، ئوقۇتقۇچىسى بىلەن ساۋاقداشلىرىنىڭ نەزىرىدە «دۆت، دەلدۈش» دەپ قارالغان ئېينىشتېيىن ھەرگىزمۇ دۇنياۋى شۆھرەتلىك ئالىم بولالمايتتى؛ تۇغما تالانت بولمىسا، سۇغۇرتا شىركىتىنىڭ ئاددىي ھېساباتچىسى بولۇپ ئىشلەيدىغان كافكا كېيىنكى كۈنلەردە غەرب ئەدەبىيات

ساھەسىدىكى چوڭ بىر ئىقىمنىڭ پېشۋاسى بولالمايتتى. ئەلۋەت-تە، تالانتىنىمۇ يېتىشتۈرگىلى، تەرەققى قىلدۇرغىلى بولىدۇ، ئەمما شۇ كىشىدە جەزمەن ئۇنىڭ خېمىرتۇرۇچى بولۇشى كې-رەك. بىز ئادەتتە ئېيتىپ يۈرىدىغان «مەن بۇ كەسىپنىڭ ئەھلى ئەمەس»، «مەن بۇ ئىشنىڭ ماتېرىيالى ئەمەس» دېگەندەك سۆز-لەر دەل ئاشۇ نۇقتىنى ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

كېيىنكى ئىككى شەرت — جۈرئەت بىلەن بىلىم دېگەنلەرنى ئەلۋەتتە تەربىيىلىگىلى، يېتىشتۈرگىلى، تولۇقلىغىلى بولىدۇ. بىزنىڭ بۇ يەردىكى جۈرئەت دېگىنىمىز، ئەلۋەتتە، ئەدەبىياتقا بولغان ئوتلۇق مۇھەببەتتىن تۇغۇلغان، ھەرقانداق نەرسىنى «يا-زىمەن، يازالايمەن» دەيدىغان ئىرادە ۋە جاسارەتتىن ئىبارەت. بىلىم دېگىنىمىز، تارىخ، پەلسەپە، پسىخىكا، جۇغراپىيە ۋە ھازىرقى زاماننىڭ ئىلغار ئىلىم - پەنلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىلىم قاتلىمى كەڭ ۋە چوڭقۇر يازغۇچى خۇددى سۈيى ئۇلۇغ دەريا ئۆزىنىغا ئاققاندەك، يازغان ئەسەرلىرىنى ھەممە جەھەتتىن ھەقدا-رىغا يەتكۈزۈپ يازالايدۇ. بىلىمى تار ۋە تېيىز يازغۇچى خۇددى قۇمساڭغۇ يەرگە كەلگەندە سۈيى يوقاپ كەتكەن ئۆستەڭدەك ئۆز ئەسىرىنى چوڭقۇرلاشتۇرالمايدۇ. بىر رومان كىشىلەرنى يېڭى دۇنيا، يېڭى تۇرمۇش ۋە يېڭى تەقدىر بىلەن ئۇچراشتۇرىدۇ، شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭدا ھەرخىل ئوبراز، كارتىنا ۋە تۇرمۇش مەنزىرىلىرى بولىدۇ. ئەگەر يازغۇچىدا ئەتراپلىق بىلىم بولمى-سا، بۇ خىل ئوبراز، كارتىنا ۋە مەنزىرىلەرنى جانلىق رەڭمۇرەڭ يارىتالماي، بىر خىل قېلىپتا قېلىپ قويىدۇ. مەن «سەرسان روھ» رومانىدىكى ئىسلام مەدەنىيىتىگە، ئىسلام ئەقىد-دىسىگە ئائىت تەرەپلەرنى توغرا، ئەتراپلىق شەرھلەش ئۈچۈن نۇرغۇن ماتېرىيال كۆردۈم. ھەتتا بۇرۇن كىشىلەر كۆرۈشكە جۈرئەت قىلالمايدىغان «ئىنجىل» بىلەن «تەۋرات»نىمۇ تولۇق كۆرۈپ، ئىسلام ئەقىدىلىرىگە سېلىشتۇرۇپ چىقتىم.

دېمەك ، ھەقىقىي يازغۇچى بولۇش ئۇنچە ئوڭاي ئەمەس.
بىزمۇ بىر ئۆمۈر قان ـ تەر ئاققۇزۇپ بىرمۇنچە ئەسەرلەرنى
يازدۇق ، ئەمما ھەقىقىي يازغۇچى بولالىدۇقمۇ ، يوق ، تېخى بىر-
نېمە دېمەك تەس . بۇنىڭغا پەقەت تارىخ ۋە خەلق ھۆكۈم قىلىدۇ .

ئەمدىكى مەسىلە ، بىزنىڭ ئەسەرلىرىمىز زادى قانداق ؟ ئۇي-
غۇر پروزىچىلىقىدا يېتەرسىز ھەم كەم بولۇپ كېلىۋاتقان تەرەپ-
لەر بارمۇ ، يوق ؟

مەن نۆۋەتتىكى ئىجادىيىتىمىزدە ئۈچ جەھەتتىكى مەسىلە
بىر ئاز گەۋدىلىكمىكىن دەپ قارايمەن .

بىرى ، بىزنىڭ ئەسەرلىرىمىزدە ئىنچىكە تۇرمۇش كەم ،
نەجىپ مەھبۇزنىڭ «ئۈچ كوچا تىرىلوگىيىسى» دە تۇرمۇش ناھا-
يىتى ئىنچىكە يېزىلغان . ئۇنىڭدىن شۇ ۋاقىتتىكى قاھىرە ، يەنى
مىسىر خەلقىنىڭ قانداق ياشاۋاتقانلىقى ۋە قانداق ئويلاۋاتقانلىقى-
نى ئېنىق كۆرگىلى بولىدۇ .

ياشار كامالنىڭ رومانى «مەمەت ئاۋاق»تا ، دېرىزىدىن چۈش-
كەن كۈننىڭ شولىسى ھەم مېھماننىڭ ئالدىغا قويۇلغان پىيالىدى-
كى سۈتنى تەسۋىرلىشى شۇنداق ئىنچىكە ھەم تەبىئىي . ھەممى-
مىزگە مەلۇم ، ئەگەر بىر يازغۇچى ئۆز ئەسىرىدە : «ئۇ ئەتىگەن-
لىك تاماقنى يەپلا ئۆيدىن چىقىپ كەتتى» دەپ يازسا بۇ ئەسەرنىڭ
مىللىي ئالاھىدىلىكى ۋە تۇرمۇش پۇرىقىغا ئېتىبارسىز قارىغانلىق
بولىدۇ. چۈنكى ، ھەربىر مىللەتنىڭ ئەتىگەنلىك تاماق يېيىش
ئۇسۇلى ، شەكلى ئوخشاشمايدۇ . بىر مىللەت ئىچىدىكى ئوخشاش-
مىغان يۇرت خەلقلىرىنىڭمۇ يەنە بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدۇ ،
مەسىلەن ، ئىنگلىزلار قەھۋە ئىچىدۇ ، بولكا يەيدۇ ؛ خەنزۇلار
شوۋىگۈرۈچ ئىچىدۇ ، قۇيماق يەيدۇ ؛ ئۇيغۇرلارنىڭ بايلىرى قاي-
ماق چاي ئىچىدۇ ، ھالۋا يەيدۇ ، كەمبەغەللىرى بولسا بىر ئاپقۇر
چايغا بىر زاغرىنى چىلاپلا قورساقنى توقلايدۇ ؛ شىماللىقلار ئەت-
كەنچاي ئىچىدۇ ، جەنۇبلۇقلار ئۇماچ ، سۇيۇقئاش ئىچىدۇ .

دېمەك ، بۇ ئىشلار قارىماققا ئاددىيدەك كۆرۈنسىمۇ ، لېكىن ئۇ ئەسەرنى چىنلىققا ، مىللىيلىككە ئېلىپ بارىدىغان ئامىللارنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ .

ئىككىنچى ، ئىجادىيەت ئۇسۇلىدا يەنىلا قاتماللىق مەۋجۇت . ھازىر بىزنىڭ ئەسەرلىرىمىزدە يېڭىلىق كۆپ ئەمەس ، يەنە شۇ گوركىي ، بالزاك ، سەدىردىن ئەينىلار قوللانغان بايان ، دىئالوگ ، تەبىئەت تەسۋىرى ، لىرىك چېكىنىش دېگەندەك كونىچە ئۇسۇل ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ . گەرچە ، بەزى يازغۇچىلىرىمىز ئاز - تولا ئىزدىنىپ ، ئىجادىيەت ئۇسۇلى ۋە ئۇسلۇبتا بەزىبىر ئۆزىگە خاس يېڭىلىقلارنى ياراتقان بولسىمۇ ، لېكىن يەنىلا تولۇق ئەمەس .

مېنىڭچە ، يازغۇچىلار ھەرخىل ئۇسۇل ۋە ئۇسلۇبتا يازسا بولىدۇ . ناتۇرالىزم ۋە ئۆلگەن ئېقىم ، ھازىر ھېچكىم ئۇنداق ئۇسۇلدا ئەسەر يازمايدۇ . ئەمما ، سېھرىي رېئالىزم ، مودېرنىزم قاتارلىق ئۇسۇللاردا ئەسەر ئىجاد قىلسا بولۇۋېرىدۇ . «ئىزم» ئىدىيىگە ۋەكىللىك قىلمايدۇ . لېكىن ، ئىدىيىنى شەكىللەندۈرىدۇ ، يازغۇچى ئۆزىنىڭ ئىدىيىسىنى ھەرخىل «ئىزم»لاردا ئىپادىلىسە بولۇۋېرىدۇ . مەسىلەن ، چىڭغىز ئايتماتوفنىڭ ئەسەرلىرىدە سېھرىي رېئالىزممۇ ، ئىپادىچىلىكمۇ بار . ئۇنىڭ «قىيامەت» دېگەن رومانىدا زامان بىلەن ماكاننى پەرق ئەتمەك تەس . ئوقۇرمەن تۇرۇپلا ئەيسا پەيغەمبەر بىلەن بىللە شۇ دەۋردىكى ئىشلارغا قاتناشقاندەك تۇيغۇدا بولۇپ قالىدۇ . يەنە تۇرۇپلا رېئال دۇنياغا قايتىپ كېلىدۇ . ئۇنىڭ «ئەسىردىن ھالقىغان بىر كۈن» رومانىمۇ شۇنداق ، يەر شارى بىلەن كائىنات ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتلەر سۆزلىنىدۇ . يازغۇچى بۇ ئەسەرلىرىدە ئۆزىنىڭ ئېستېتىك غايىسىنى قانداق شەكىلدە ئىپادىلەش ئوڭاي ھەم قولايلىق بولسا ، شۇنداق شەكىلدە ئەركىن ئىپادىلىگەن . شۇڭا ، بىزمۇ داۋاملىق ئىزدىنىپ ، ھەرخىل «ئىزم»لارنىڭ ئىپادىلەش

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com